

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Годишња претплата 25 д.

Полугодишња 12 д.

Илази двапут месечно

Примерак 1 динар

СЕЉАЧКЕ НОВИНЕ

Број 2 - Год. I

Београд 5 децембра 1939

Уредништво:

Војводе Драгомира 7
Београд

Пољопривредне коморе и сељаци

Пољопривредне коморе треба да припадну сељацима

Сељацима су пољопривредне коморе по својој раду мало познате и много их више познају по коморском прирезу који су последње године плаћали уз остали порез. Иако пољопривредне коморе имају задатак да заступају, штите и унапређују интересе пољопривреде, њихов глас се мало чуо, а још мање уважавао. Сељаци се скоро нису ни обраћали пољопривредним коморама да траже од њих заштити или савет. Пољопривредне коморе нису одговориле својој задатку, а питање је и да ли су могле. Пре свега, имале су дуг и тежак порођај, јер су основане тек 1937 г., док су коморе свих осталих грана привредне радиности од оснивања државе у свим покрајинама постојале и радиле и о сваком закону или важнијој државној одлуци пре доношења дали своје мишљење. То је индустрији и банкама осигуравало повластице и права које други нису имали, као што је царинска заштита домаће индустрије, повластице за подвоз, пореске олакшице, а често и ослобођење од разних пореза и дажбина.

БАНКАРИ, ТРГОВЦИ, ГРАДОНАЧЕЛНИЦИ, ДРЖАВНИ ЧИНОВНИЦИ ПОСТАЈУ ПРЕТСЕДНИЦИ ПОЉОПРИВРЕДНИХ КОМОРА

Уредба о пољопривредним коморама из 1937 год. ставила је раду пољопривредних комора ограничења којих нема код индустријских или трговачких комора. Први и најважнији недостатак Уредбе јесте што је право избора коморских већника дала такозваном изборном телу, које опет бирају општинске управе и за један срез сачињавају их свега која десетина лица. Пољопривредницима припадницима пољопривредних комора није дато право да бирају своје коморске већнике као што је случај у индустријским и трговачким коморама.

Такав изборни ред унет је у Уредбу на изрицити захтев тадашњег претседника владе г. д-ра Милана Стојадиновића. Онда нам постаје јасно како су могли доћи за већнике у пољопривредне коморе и заузети водеће место људи који нису ни сељаци, ни пољопривредници и као припадници других комора имају друге интересе. Постаје нам јасно зашто су не само владајући партијски људи него и виши чиновници банких управа били власт турсори, наредбодавци у пољопривредним коморама, а по

њиховом налогу бирани су и коморски часници. Постаје нам јасно зашто су вршене грубе повреде Уредбе а извршиоци нису могли бити уклоњени или позвани на одговорност, постаје нам јасно зашто су неки чиновници банких управа могли за себе монополисити секретарске положаје у коморама. Било је случајева да начелник банке управе забрањује чак и коморске конференције, док се тако нешто не може ни замислити код индустријске или трговачке коморе. Постаје нам јасно зашто за цело време ни један закон или уредба нису послати на мишљење пољопривредним коморама, иако су ове саветодавна тела државних и самоуправних власти. Постаје нам јасно зашто пољопривредни већник Траило Петковић под претњом прогнала мора да напусти подручје Борског рудника (и то у свом срезу) кад у својству коморинег претседника треба да штити интересе сељака-Влаха, чија имања и усеве уништује отровни дим из рудника. Постаје нам јасно зашто у коморским изборним процесима сељаци нису могли да учествују, а да се за њих не брине држава. Постаје нам јасно зашто сељаци нису могли да учествују у раду комора, а да се за њих не брине држава. Постаје нам јасно зашто сељаци нису могли да учествују у раду комора, а да се за њих не брине држава.

ПОЉОПРИВРЕДНЕ КОМОРЕ ТРЕБА ДА ПРИПАДНУ СЕЉАЦИМА

Према овоме што је изнето, а то још није све, многим би изгледало да пољопривредне коморе треба укинути. Међутим то гледиште није оправдано кад знамо разлоге и позадину таквога стања и кад знамо да постоје индустријске, трговачке, занатске коморе и да их неће укидати. Пољопривредним коморама не треба предавати неки нарочито велики значај, али би њихово укидање данас користило другима а не пољопривредницима и селу. Користило би онима који постижу успехе и богатства користећи неорганизованост пољопривреде и села. Њихова руководећа мисао је спречити организовање сељака у ма ком облику, па макар то била и певачка дружина.

Пољопривредне коморе из тога разлога треба да постоје, али не онакве какве су данас, него на другој основи и са другим већницима, које ће слободно избрати припадници пољопривредних комора из своје средине.

J. Вр.

СКУПОЋА РАСТЕ

Да ли је сељак крив?

Из дана у дан осећа се све више код нас да шпекуланти раде пуном паром. Живот поскупљује иако нисмо у рату, иако нисмо извозили житарица ни у толикој мери као прошле године. Није поскупило само жито, већ и готово сва остала роба и то у толикој мери да никаква уверавања о тешкој набавци сировина и т. сл. не могу народ уверити да није у првом реду по среди шпекулација фабриканата и велетрговаца. Ко је год мало поближе упознат са ствари, могао је опазити да овај ред људи не само што користи садање мутно време подижући неодговорно цене, већ уопште отеже са продајом и сакрива робу, да би је доцније продао по још већој цени од данашње.

Ово поскупљење, нарочито

тешко осећа градска сиротиња, радници, чиновници и мале занатлије, јер они морају све да купују. Они нису могли да створе никакву „резерву“. И већ се сада протурају међу њих гласови, стара песма за коју се зна одакле потиче, да је сељак крив што су пшеница и кукуруз поскупели, да сељак неће да износи на пијаци, већ чека — бољу цену, и томе слично.

Сељак није крив

Мислимо да приче о томе да сељак шпекулира више не могу да упале. Сви знају, а радници и чиновници у првом реду, да сељак сада и нема више пшенице. Пшеница више није у сељачким рукама већ у рукама сеоских газда, трговаца, млинова и Призада.

Да сељак има сада пшенице и кукуруза он би нагрнуо да искористи садашње цене, које нису већ одавно биле тако повољне као данас. Али сељак, на жалост, нема више шта да продаје. Он је своје жито продао одмах после жетве по 100 динара, а ускоро ће многи и многи сељак морати да купује пшеницу или кукуруз да би се прехранео, али не више по 100 динара, него по 180 и 200 динара. Код нас има читавих покрајина, где никад не роди толико жита и друге хране да се могу прехранити сви сељаци. Такви су брдски крајеви Србије и Босне, највећи део Црне Горе, Херцеговине, Лике, Словеначке, таква је цела Далмација. Али и у другим, житородним крајевима има сељака који морају куповати жито. Привилегована аграрна банка је 1932 год., када је прикупљала податке о сељачким дуговима утврдила, да око половине сељачких домова у јужној Србији преко милион домова, немају са властитог поседа довољно хране до нове жетве, већ морају куповати жито.

Шпекуланти на послу

Жито је прешло из сељачких руку у руке сеоских газда, трговаца, млинова. Неколико десетина хиљада вагона пшенице прешло је у њихове руке по цени од 100 динара, да би један део продали Призаду по 165 динара (од државе утврђеној цени), док су други део оставили за касније када цене буду још веће. На томе је наш сељак изгубио према мишљењу г. Бићанића, неких 140 милиона динара, а по нашем мишљењу још и више.

У јесен основана Дирекција за исхрану, којој је отворен кредит од 620 милиона, није наступила на тржишту одмах с јесени, када је сељак пшеницу могао купити по 100 динара.

ИЗЈАВА министра Чубриловића

Приликом свог бављења у Пожаревачком крају министар г. Чубриловић дао је следећу изјаву новинарима: „Са многобројних посета на зборовима и у овом крају уверио сам се да је народ, сељачки нарочито, прихватио идеју споразума. Где год се макнете по Србији, прво је што народ хоће: дајте нам пуне слободе, уклањајте неисправне управне чиновнике и дајте слободне изборе са тајним гласањем да би народ осигурао своју владину.“

рао продавати, јер му је пара нужно требала, да би на тај начин зауставила пад цена пшенице. Она је тек недавно почела са куповином али сада не купује од малог сељака и по цени од 100—120 дин., већ од шпекуланата по далеко већој цени. Народ је тиме претрпео огромну штету, што ће се у двострукој мери осетити на пролеће када и сељак буде морао у маси куповати пшеницу сигурно по већој цени од ове данашње.

Шпекулацију треба сузбити. Треба за увек онемогућити онај слој људи, који често жито ни не види при препродаји, већ само на телефону посредује и са њим шпекулише. Уредбе и одбори могу имати само делимичног успеха ако бар не буду имали подлогу у свим правима и другима. Све одредбе против скупље треба најоштрије примењивати, али истовремено треба народ да има слободне руке и слободан пут да уреди размену произведених добара на такав начин који ће онемогућити шпекуланте сваке врсте.

Момчило Тешић:

Песма није могла ући!

Помажите и ширите Сељачке Новине

ДА ЛИ ЗНАТЕ!

Да су се чисте годишње зараде ратних лифераната у Светском рату кретале овако: немачка фабрика Круп 1913 године имала је 510 милиона динара чисте зараде, а следеће године (1914): 1 милијарду 290 милиона динара. Америчко предузеће Ајрон енд стил-компанија 1915 године 56 милиона динара, а 1916 год. 145 милиона динара. Енглеско-персиско петролејско друштво имало је 1914 год. 8 милиона зараде а 1919 год 603 милиона динара. Француско предузеће Курто: 1914 год. 156 милиона дин. а 1916 год: 355 милиона динара. И то све према билансима које су ова предузећа сама објављивала.

Повереници „Народне књиге“

подмирите што пре своја дуговања за примљене књиге, јер задруга припрема нова издања.

ЗБОРОВИ ЖЕНА ЗА ПРАВО ГЛАСА

Неколико успешних зборова

У последње време разне женске организације одржале су низ зборова за право гласа по читавој земљи. У Београду је исто тако одржано неколико зборова. На збору прошле недеље, који је сазвао уређивачки одбор листа „Жена данас“ уз учествовање већег броја женских организација, усвојена је уз одобравање преко 3.000 жена и људи — резолуција, коју је прочитала Милка Жицина и која је упућена надлежнима.

Резолуција гласи:

„1) Непобитна је чињеница да жене учествују у свим гранама привредног живота. И сваки покушај да се, ма на који начин, спречи и ограничи њихово учешће, назадан је и штетан по живот и напредак не само жена већ и читавог народа. Зато сматрамо неопходним укидање и спречавање сваке неједнакости жене у раду, давање једнаких плата и надница за једнак рад, стварну заштиту жене на раду и пуну заштиту материнства. Бројно учешће жена у привредном животу и њихова друштвена улога као радника и мајке нужно захтева да им припадну и сва грађанска и политичка права.

2) Једно од права које би би-

ло први корак ка равноправности жене, јесте опште, активно и пасивно право гласа за све жене за сва законодавна и самоуправна тела. Никакве разлоге који би говорили против учешћа жена у политичком животу, не сматрамо ни оправданим, ни убедљивим. Јер, жене које раде, мајке које рађају, морају имати право да решавају о свим питањима која се тичу читавог народа. Ускраћивање тог права женама, значи укидање једног од права народу. Данас, нарочито, ми жене, мајке и сестре, наглашавамо ту потребу, јер су нам драги животи наши, наших мужева, браће и синова, јер су нам драги животи наше деце и омладине и хоћемо да се боримо за њихово очување.

3) Тражимо од данашње владе, која је дошла после толико реакционарних влада, да изврши обећања дата народу о демократизацији земље. То само по себи подразумева и давање права женама, које чине половину народа. Зато тражимо да се новим изборним законом за Народну скупштину да опште, активно и пасивно право гласа свима женама, у слободним и тајним изборима.”

Сељанка на раду

се загнојило и цела пета отекала. Сељак настави:

„Водила сам је код баба Милке. Она зна све. Тако причају људи, чувена је надалеко. Дете не може да се смири од болова, па је одведох код баба Милке да јој обаје ово место где је боли, не би ли се мало смирило.

А би ли ми знао рећи како баје баба Милка, упитах га.

„Е, моје дете, свашта ли она жена зна. Узме ти кокало (кост), па чешаљ и хуче у њега и плује, затим нож и један камен. Само камен мора бити црвен. Њега је тешко наћи, само га она има. Онда још два бела камена, један мора бити шупаљ и још један мали камен са оног места где је гађао гром. Затим коњска плоча и две свеће које прекрсти једну преко друге, два сапуна опљује и намаже болно место. Има још девет разних трава. Бог с њом био она није сама. Ко год дође код ње она узме из кесе ове ствари, шапће, говори с неким, сипа воду кроз шупљи камен, кваси болно место, плује у сапуне, маже и по неком помогне.”

А је ли помогла твојој девојчици, упитах га.

„Још је боли, не знам да ли ће је узминуту болови. А свакоме не може помоћи, а можда није кривица до баба Милке, јер она је чувена далеко. Него има таквих невољника који су зли па њима не може помоћи.”

А што је ниси водио код лекара?

„Сви веле да баба Милка зна боље од доктора. Многи су ишли код доктора па им нису помогли.”

Тако се рађају, живе и умиру становници наших села. Поред њих пролази култура, наука, уметност али их се не дотиче. Наши селима не помажу најновији изуми медицине. Медицина је тако неприступачна нашем селу. Јер село, о коме горе изнех ова документа, далеко је од медицине за неколико векова, и ако је удаљено свега 10 минута лаганог хода од места у коме се примењују најновије тековине медицине. Тако је и са осталим гранама науке и још горе.

На младим генерацијама села и града остаје велики и тежак рад да разбију таму и незнање наших села.

Наука и сујеверје

— ДОПИС —

У Врњачкој бањи преко лета ординира 20 до 30 лекара. То су већином најбогатији лекари из Београда, који су у бањи себи саградили виле за преколетњи рад. Они су и најчувенији лекари. Последњи проналасци медицине примењују се у њиховим ординацијама.

Прошлог лета имао сам прилике да будем месец и по дана у бањи, управо у њеној околини. Становао сам у селу које је удаљено од бање свега 8 до 10 минута лаганог хода. Свако јутро сам одлазио у бању са чапцом и флашом за киселу воду. Поред пута све до бање налазе се сељачке кућице у воћњаку. Једно јутро угледах кокош обешену о грану шљиве. Помислих да су је заклали и обесили на кратко време, како је псето не би заклало и појело. У подне сам се враћао, кокош је још висила на истој грани! Сутра дан исто тако! Тек трећег дана упитах једну жењу, да ли зна зашто је кокош онде обешена. Она ми одговори:

„Богме не питај, ударила куга у кокоши, бог се овде јавио! И када је ова кокош, што висе овде, цркла обесили су је да би се куга поплашила и побегла.”

А зар ти мислиш да ће се од мртве кокошке куга поплашити и побећи? Зар се ви овде не бојите да куга не изађе из мртве кокошке и пређе у живе? Она одговори:

„Много пута се то десило. Али стари веле да се тако вавек радило; кугу тако треба поплашити.”

То ми одговори и оде. Размишљао сам идући према бањи пуној цвећа и лепоте, пуној знања и културе. То цвеће и лепота, то знање и култура удаљени су од овог села свега 10 минута лаганог хода.

Једно вече жена сељака, код кога сам становао, жали се да ју је пас ујео за ногу. Па шта си урадила упитах је.

„Узела сам маказе, осекла сам длаку с пса, спалила је па тим посула рану и завила.”

Након два дана нога је почела отицати и жена је јаукала од болова. Једва сам их наговорио да позову лекара. Лекар јој је помогао. Када јој је било боље разговарао сам с њом. Она се жадала:

„Ја сам и сама била рада да одем одмах код лекара. Мислила сам на то чим ме је псето ујело. Али знаш ли колико то треба платити? Где је нама новац? Ти видиш да ми купујемо хлеб за исхрану ове деце. Нека су жива и здрава, али она морају јести. Тешко је нама да идемо за сваку ситницу лекару. Али деси се да понека ситница направи белај.”

Пред мој одлазак сретох једно вече једног сељака где води девојчицу која је тешко ишла, јер ју је нога болела. Рекоше ми да се утрнула у ногу, од тога

Међусобне оптужбе Призада и Савеза српских земљорадничких задруга

На скупштини Главне производничке задруге Савеза српских земљорадничких задруга пала је оштра критика на Призадов рад. То је био повод да се преко београдског листа „Политике“ заподене дуга и жучна препирка између Савеза и Призада, која је затим прешла у препирку између председника Савеза, бившег министра г. Воје Ђорђевића, директора Призада г. Еде Марковића и председника управног одбора Призада г. Новаковића.

Привилеговано извозно друштво (скраћено: Призад), са седиштем у Београду, основано је пре 9 година у доба велике кризе. Призад је основан са државним парама уз мало учешће извозника и задругарства, а као главни задатак му је одређено да купује пшеницу и извози је у иностранство да би пољопривредници добили већу цену. У првим годинама на овом послу Призад (односно држава) имао је губитак од преко три стотине милиона динара, док се последњих година догодило обратно и Призад данас располаже са преко 250 милиона динара. Једно време Призадове зараде давале су Министарству финансија. Као што видимо Призад је установа која је прво изгубила стотине милиона динара а потом зарађује стотине милиона динара продајући земљорадничке производе. Поставља се питање како је Призад могао остварити толике зараде?

Како ради Призад?

Призад је постигао ову зараду од стотина милиона динара на преференцијалу. А шта је преференцијал? То је нов порез који плаћају пољопривредници продајући пшеницу и друге земљорадничке производе и добија се на тај начин што један део новца од продатог жита другим државама по већим ценама Призад задржава за себе. Годинама су тражили преставници пољопривредника да преференцијал припадне њима, али им није успело.

Призад тргује и са другим производима и то: кукурузом, брашном, уљарицама, сувим шљивама, пекмезом, свежим воћем, опиумом, али ни овде није имао губитака.

Нико не може порећи да су житородни крајеви, нарочито велепоседници и богати сељаци у Војводини и Србији, имали користи од овог такозваног житног режима и утврђених најнижих откупних цена пшенице, али су зато скупље плаћали жито и храну сељаци из пасивних крајева и градски потрошачи.

Коме користи Призад?

Али, последњих година Призадов рад није пољопривреди донео користи. Изнећемо два примера. Прво, стога што је Призад 1937 г. одмах у августу купио и продао у иностранство

око десет хиљада вагона пшенице, а после се испоставило да уопште није било извозног вишка пшенице него је извезена роба која била потребна за домаћу потрошњу. То је имало за последицу да је у пролеће прошле године цена пшенице достигла 240 динара, па се постављало и питање увоза пшенице. Од овако високих цена пшенице произвођач није видео асну, јер није имао шта да прода.

Друго, ове године одређена је откупнина цена за најбољу пшеницу 165 динара и њу је Призад плаћао, али су сиромашнији земљорадници продавали

Колико је стајао Светски рат?

Колико је стајао светски рат не може се тачно рећи. И када се наведу и приближне бројке из разних земаља, оне се односе само на непосредне издатке за рат. А сваком је јасно да би се веродостојна цифра могла добити тек када би били обухваћени и сви посредни расходи, т. ј. они који су за рат тесно везани, било да су учињени пре или после избијања рата.

Један француски професор израчунао је да је светски рат коштао 200-225 милијарди долара, а што би у нашем новцу изнело 11-12 хиљада милијарди динара.

Дневни издаци изнели су 1914 год. 47 мил. у Енглеској, 42 мил. у Француској, у Немачкој 66 милијона франц. франака, док су 1918 год. износиле дневно у Енглеској 160 мил., у Француској скоро исто, у Немачкој преко 170 милијона франака.

Порески терет постао је за последњих 25 год. два па и три пута тежи него пре прошлог светског рата. О другим последицама да не говоримо.

Укидање земљарине

Недавно је „Сељачки дом“ лист Хрв. Сељ. Странке у уводном чланку изнео потребу доношења новог пореског закона: Порез треба разрешати тако да сви плаћају подједнако по својој могућности, а не како је до сада било када је сељак плаћао све непосредне порезе као и остали сталези и још поврх тога имао је на врату посредни порез у облику земљарине. Сељак је стварно плаћао све порезе којима су били опорезовани занатлије и трговци, јер је то вештом манипулацијом (работом) пребачено на њега. Земљарина је погађала и сам сељачки опстанак. Зато се не само надамо већ чврсто верујемо да ће се земљарина у Хрватској „заједнички“ укинути, а брицати сви дугови произишли из ове неправде.

посредницима по много нижим ценама, чак и по 100 динара, и ако месец и по дана касније пшеница достиже једног момента цену 210 динара! Сељаци не могу остварити и постићи Призадову цену, јер Призад купује најмање пет вагона, а ове године Призад је још више куповао од оних који имају по читав шлеп жита. И овај шлеповски систем погодује великим трговачким фирмама, а на штету сељака-произвођача. Такође је неповољан и по земљорадничке задруге, које продају жито Призаду.

Што се тиче рада Савеза српских земљорадничких задруга, односно Главне производничке задруге, Призад је између осталог навео и следеће:

„Г. Воја Ђорђевић напада наше друштво као да се у њему немилице расипају паре на не-

потребне ствари, као да у њему нема реда, нема контроле, украјко: да се у њему ради све што је Господ забранио. Међутим, рад нашег друштва стоји, као што је познато, под много јачом контролом но институције г. Ђорђевића и наш је рад јавнији но рад тих установа. Шта више, код нас је, на иницијативу г. Воје Ђорђевића, био извршен и званични комисијски преглед. Ми смо радо спремни да резултате тога прегледа саопшtimo јавности. И код Савеза г. Воје Ђорђевића вршени су слични прегледи. Јавност би могли интересовати и резултати тих прегледа. Можда бисмо их могли заједнички објавити, да се јавност обавести и да се види где треба мењати вођство: код нас или у Савезу г. Воје Ђорђевића! Поред тога, ми смо спремни да, кад год то г. Воја Ђорђевић захтева, све наше књиге и документа ставимо на расположење његовим контролорима, под условом да он истовремено стави нашим контролорима на расположење књиге и документа установе којој је он на челу.

Шта је било са Пожаревачким вадружним савезом?

Ми смо спремни да пристанемо на такву узајамну анкету, иако је г. Воја Ђорђевић последњи који има права да ма кога позива на полагање рачуна. Јер онај ко тражи полагање рачуна од других мора најпре сам положити своје рачуне. А г. Воја Ђорђевић већ петнаест година носи на себи стечај Пожаревачког окружног савеза и ни мало се не жури да положи рачуне и стечај ликвидира, иако је њима, за суму која иде на више милиона динара, оштећено неколико стотина ситних и бедних земљорадника. При руци нам је решење Окружног суда у Пожаревцу у предмету тога стечаја, решење у ком се наводе примедбе Касационог суда у Београду од 5 марта 1936 године. Ево шта се у тим примедбама Касације, између осталог, каже о стању у том Савезу који је, под управом г. Воје Ђорђевића, отишао у стечај: „...у извештају чланова поверљачког одбора... и у извештају стручњака... тврди се, да књиге нису уредно вођене и да су у вођењу послова овог Савеза почињене многе злоупотребе, па чак и кривична дела“. Стајати под таквим оптужбама, то заиста није квалификација која би неком давала право да ма кога позива на ред, да и не говоримо о том да ли је то квалификација за вођење „највеће организације српског сељаштва“, сељаштва чии је „динар тежак, знојав и крвав“!

Изнете међусобне оптужбе веома су тешке, па би било заиста потребно утврдити колико су оштећени народни интереси, а ваљда за то треба неко и да одговара. Ми сматрамо да није довољно само изнети да је неко неправилно радио — и на томе да остане по оној народној: „Појео вук магарца“.

Дневни ратни трошкови Вел. Британије

„Рајтер“ јавља, да је британски министар финансија Џон Сајмон, апелујући на Енглеze, да упишују државни зајам, изјавио: „Садањи рат стоји Вел. Британију дневно шест милијуна фунти стерлинга (милијарду и пол динара!). Издржавање војске на ратишту стоји сада два пута више него је стајало у светском рату. Ратно оружје и ратни материјал троши се сада три пута више, а у неким родовима оружја и седам пута више него ли у светском рату.“

Немири у Индији?

Калкута, новембра

Како је већ јављено, у Вазиристану (у северозападном делу Индије) побунила су се многа племена. Према тврђењу индискe штампе, ове побуне се и даље шире. Вазиристанска племена воде борбу са енглеским трупама, нападају на енглеска утврђења и руше комуникационе објекте. У појединим местима саобраћај је могућан само под заштитом војске.

Лист „Тајмс оф Индија“ саопштава да је, у северозападним граничним провинцијама, у току последњих недеља, била извршена отмица осам званичних лица. Одведен је помоћник инспектора полиције реона Дера Исмаил Хан. Овај лист јавља и то да су владине трупе близу Данцола опколиле одред побуњеника који броји око три стотине људи.

Према саопштењу листа „Трибин“, у вези са побунама у Вазиристану тамо је авионом одлетео претседник владе северозападних граничних провинција.

Пријатеље „Сељачких новина“

позивамо да обрачунавају без одлагања. **Боримо се са многим тешкоћама и стога очекујемо да „Сељачким новинама“ неће и с те стране бити отежан рад.**

Задружна омладина

Задружна омладина Југославије, као омлад. задружна организација у којој би били окупљени омладинци свих редова, првенствено сељачке омладине, поставила је себи за циљ упознавање омладине са задружним покретом, васпитавање омладине у духу самопомоћи и рад на културном и просветном изградњавању.

У овоме програму који је обиман она је истакла на видном месту значај културнопросветног рада на селу. Ту долазе на првом месту оснивање читаоница при појединим њеним подружницама са књижицама, ширење писмености, давање културних приредаба и т. д. Цео свој програм омладина би остваривала сама, узајамно се помажући, јер једино омладина сама себи мора и може помоћи.

Рад на селу

Данас се указује потреба просветног рада на селу. Сви омладинци дугују свој прилог тој акцији. Потребно је да сељачка омладина као најбројнија омладина код нас буде упућивана, да чита, мисли о свом положају, о условима за његов поправак и о свим недаћама које у животу сељачке омладине појављују се. Преко својих подружница задружна омладина ће упознавати све редове омладинаца о животу омладине села. На основи самопомоћи мора се успоставити чврста и јака веза између свих редова омладинаца. На селу се указује потреба да се омладина навикне да чита, да јој се пруже могућности да се културно развија. У варошима се указује потреба да се омладина одваја од кафана, од интересовања за ствари које немају везе са њеним животом и та омладина мора упознати сопствени живот и свој положај у друштву и мора мислити на своју будућност. Јер ће само онда омладина осигурати бољу будућност себи и свом народу ако се труди да на време упозна свој положај, да сама себе изграђује и да сама себи помаже. Она мора познати све покрете који иду за тим да побољшају економске услове живота народа а један од тих покрета јесте и задружни покрет.

За кратко време показани су већ видни резултати рада задружне омладине. У многим местима основане су подружнице и оне већ почињу са својим радом.

Пажња пријатељима

Многи пријатељи траже да им уз поједини примерак новина пошаљемо и чековну улашницу. Да би нам у таквим случајевима олакшали рад, молимо све пријатеље који нису примили чек задруге, да сами узму за 25 пара на поштом празан чек и да испишу: Народна књига, за лист, чек, рачун бр. 60130, а остало као и иначе.

Организација је на демократској основи

Унутрашња организација Задружне омладине изведена је на потпуно демократској основи. При централној (средишњој) управи коју бирају претставници свих подружница из унутрашњости са бројем гласова који је одређен према броју чланова, постоје помоћни органи који употпуњују тело које руководи удружењем. Од најважнијих секција јесу **организациона, културно просветна и административно финансијска**. Организациона секција подељена је на одељке који се старају о оснивању подружница, учлањавању омладинаца у њих и о условима за развитак удружења. Култур-

но просветна има два одбора и то одбор за приредбе у делокруг чијег рада спада одржавање течајева, предавања, културно-уметничких приредби и остало. Затим долази одбор за штампу и пропаганду, који има да организује и издавање једног омладинског часописа који би био својим великим делом посвећен сељачкој омладини и који би био заједнички омладински гласник.

Ове секције поред задатака да помажу управи у раду имају још један врло важан и неопходан циљ, а то је да буду органи који ће свим секцијама при подружницама давати упуте, предлоге и постицати их на рад, као нека врста саветодавних органа удружења. Поред ових секција при подружницама могу постојати све спортске и позоришне секције.

Учешће земљорадника у задружним управама

Једно неодрживо стање

У прошлomu броју Сељачких новина изнели смо састав управног одбора нашег Гл. задруж. савеза. Том приликом утврдили смо да у врховној установи нашег претежно земљорадничког задругарства — **нема ни једног земљорадника**.

Да видимо сада како стоји ствар у овом погледу са осталим савезима. Узмимо један претежно земљораднички савез као што је на пример Главни савез српских земљорадничких задруга. То је један од највећих и један од најстаријих задружних савеза у земљи, који каже да окупља око 3.500 задруга са преко 250.000 задругара.

Опромну већину задругара — чланова савезових задруга — чине земљорадници. А на који су начин земљорадници заступљени у управном одбору савеза? Управни одбор чине 19 чланова. На тих 19 чланова долази само 7 — и словима седам — земљорадника. Сви остали, **то јест већина нису земљорадници**.

Досад је била реч о саставу тако званог „ширег главног одбора“ савеза. Али, поред њега постоји и „ужи главни одбор“, који уствари води савез и његове послове. У том ужем главном одбору, који се састоји од 7 чланова — **нема ни једног земљорадника!**

Како се код сељака убија вера у задругарство

У Петровцу (срез Млавски) ширио је задругарство учитељ и школски надзорник у пензији Ђорђе П. Иличић. Како је Петровац једно од најважнијих житарских центара у земљи то је он повео акцију за оснивање једне житарске задруге.

Као најачи разлог за овакву једну задругу износио је што земљорадници путем задруге могу постићи пуну цену за своје жито искључујући тако од зараде сваког другог посредника, прекупца или извозника.

И заиста на заузимање тог народног учитеља и народног пријатеља који је умео сељаке за себе задобити уверавајући их како жели све своје слободно време и своје способности уложити за њихово добро и напредак, — дошло је 1929 год. у Петровцу до оснивања Млавске житарске земљорадничке задруге.

Господин Иличић као учитељ најписменији, као пензионер најслободнији узео је место управника, књиговође и деловође. Шта више он је дозволио, да се у његовом дућану, (он је имао и књижару) врше задругарски послови.

Управни одбор није никада донео одлуку о награди г. Иличића. Одлагао је одлуку за боље време кад задруга почне одбављати извештај приход. Задруга је била цело време свог постојања без прихода и није била у могућности, да одређује плату или награду.

На седници 31. I. 1931 год. поднео је Ђорђе Иличић молбу — да му Управни одбор изда уверење о томе: коју је дужност вршио до тада у задрузи, за које време и са којом платом и да ли је од те своје плате примио штогод до сада — Управни одбор донео је одлуку, да му се изда тражено уверење и не упуштајући се у разговор о томе, који и какви разлози руководе Иличића, да тражи оваково уверење.

Са добивеним уверењем тужио је Иличић суду задругу односно задругаре за сво време што је био њен Управник рачунајући са Дин. 1.500.— месечно на име плате.

И Суд, уместо да одбије ово тражење, пошто се очевидно радило о једној тешкој превари, — одредио је вештаке из редова месних банкарских људи. Они

Задружна омладина има у свом програму и остварење што тешће сарадње између задружне омладине на Балкану, првенствено у Бугарској као и остварење сарадње са омладином уопште у другим земљама.

Колико је рад Удружења Задружне омладине захватио корена у омладинским редовима, најбоље је показала недавно одржана скупштина у Београду, којој је присуствовало неколико стотина омладинаца — чланова и делегата из подружница. Из њихових говора, нарочито сељачких омладинаца - делегата, као и говори гостију других задружних организација и установа који желе напредак нашем селу, видело се да је наша омладина свесна и способна да заједничким снагама оствари бољу будућност народа.

су, наравно, установили да Иличићу има да се плати за његов „пожртвован и добронамеран“ директорски рад 1.500.— динара месечно, што му је Суд и досудио.

Ето, до каквих све незгода и штете може да доведе земљорадничке један једини непоштен човек. До овога, по својој прилици не би дошло да су се задругари држали основног задружног начела, које гласи: узети своје послове у своје руке. Задругу треба да воде они који је чине. Свима онима за које постоји најмања сумња да ће задругу искористити у личне или шићарђијске сврхе — нема места у њој. Такве људе треба на време жигосати и отстранити их из заједничког посла.

Задругарство у Италији

— Није могло да се уврсти —

„Народна читанка“

Изишао је најновији број (13) „Народне читанке из поуке и књижевности“ са следећим садржајем: Др. М. Вучковић: Како је настало задругарство; В. Лункевић: Громобран; Ј. Семјонов: Малтус, Мендел, Либиг; Мичуринов врш; Др. Свугдић: Пуш око свећа; Илија Кашић: Бели цвети (песма); Из писма сељака-књижевника; Једна значајна књига; М. Горановић: Најпрезадуженији сељаци на свећу.

„Народна читанка“ излази једанпут месечно. Прејшлаше: годишње, 10 а полугодишње 6 дин. Број чековног рачуна је: 60.141 Уредништво Стевана Сремца 16, Београд.

Наше сараднике

молимо да уваже ако све њихове дописе нисмо штампали, пошто то није само од нас зависило.

Какав је положај пољопривредних радника

Пола милијона пољопривредних радника — безземљаша

Иако је код нас „спроведена“ аграрна реформа, ипак још увек око 1.800 великих посела са око 700.000 хектара зиратне земље обухватају више него ли 650.000 сељачких посела испод два хектара. Значи да неколико хиљада људи ужива више земље него добра два милијона сеоског живља, које се злопати на оном парченцету земље које наравно не може да прехране једну сеоску породицу. И шта преостаје сеоској сиротињи него да тражи зараде у најму као пољопривредни или било какав други радник.

Али од овог слоја сеоске сиротиње има још један друштвени слој којем је живот још тежи, готово да тежи не може бити. То су преко пола милијона пољопривредних радника — без земље, безземљаша, који су принуђени да „живе“ једино од свог најамног рада у пољопривреди.

Живот за 120 пара на дан

Њихов је положај доиста ванредно тежак. Зарада је несигурна, повремениа и управо недостојна слободног човека. Према извештају Савеза пољопривредних радника у Н. Саду просечно је имао рада поједини пољопривредни радник свега 70 дана у години. На једног члана породице, узевши у обзир и издржаване чланова, отпада за „живот“ 80 до 120 пара на дан. И ово не служи само за прехрану, иако сигурно ни за сув хлеб није довољно, него и за одело, стан, лекове и лекара, посредан порез (монополске производе: со, дуван, петролеј, шибице, и т. д.). А до рада се не долази лако и када се дође — траје кратко време.

Картели у Југославији

Само у току прошле године образовано 10 нових картела

Шта је то картел? Картел је споразум или договор неколико крупних капиталистичких предузећа која су одлучила да више не ломе једно другом врат, да не конкуришу више једно другом, него да заједнички одређују продајне цене које њима најбоље одговарају.

Уз договор о ценама обично иде и споразум о томе колико ће се одређене робе производити или у којој ће области које предузеће несметано „радити“ (то је тако звано „рејонирање“ или подела на рејоне).

Данас у Југославији има око 100 картела. Само у току прошле

Најзапостављенији део народа

Положај пољопривредних радника није уређен скоро никаквим законским одредбама. Њих не обухвата ни радничко законодавство ни социјално осигурање, а ни у пољопривредним коморама нису признати. Радно време траје од сунца до сунца. О неком обезбеђењу за старе дане — после живота препуног рада — да ни не говоримо.

Они су најзапостављенији део народа. Ево шта прича један пољопривредни радник из Срем. Карловаца четрдесетих година, а који је изгледао као да му је шездесет:

„Ми када не радимо, устајемо још раније него када радимо. Већ у два сата у јутро смо на пијаци, тамо пред патријаршијом, и чекамо да нас неко узме на рад. Нас који се продајемо је много, а купци су ретки. То се тако понавља из дана у дан, све док не нађемо после за дан-два, па онда опет полазимо пред патријаршију. Тако то иде годинама. Ево сам већ и остарео радећи будзашто другоме.“

Данас је већ и код нас дошло такво време да свако зна, па био то највећи богаташ или највећа сиротиња, да нико нема права рећи да је праведно да читав један друштвени слој овако живи.

Стога пољопривредним радницима ове земље треба омогућити као и свим осталим грађанима, да се могу слободно сами залагати за боље услове свог рада и живота. То је свакако најмање што се може тражити.

За хитно решење сељачких питања

Резолуција Тежачког сталешког удружења

Тежачко сталешко удружење у Сплиту одржало је прошлог месеца две ванредне скупштине на којима су претресана разна важна питања из живота далматинских сељака. Том приликом донесена је следећа резолуција:

Као прве и најнужније мере у правцу решења горућих сељачких питања тражимо:

1) Брисање свих зеленашких дугова, који терете земљораднике и остале презадужене народне слојеве.

2) Укидање пореза за минимум egzистенце (најмање што је потребно за живот).

3) Укидање кулука у пасивним крајевима за све сиромашне сељаке и грађане.

4) Укидање свих врста трошарина за животне намирнице за сиромашне грађане и сељаке, као и појевтињење довоза намирница у пасивне крајеве.

5) Укидање бановинске и опћинске трошарине на мошт и вино, за подручје читаве државе и недозвољавање безтрошаринског шећера за појачање мошта и вина, као и недозвољавање увоза грчких сувица (сувог гржђа) у нашу државу.

6) Повраћај на снагу и проширење на ове крајеве прописа § 471 старог српског грађанског поступка, по којем се сељаку не може ни због каквих дугова продати пет дана ораће земље, кућа са окућницом, два вола, крава и остало.

7) Помагање земљорадње као главне гране народне привреде.

8) Давање дугорочних бескаматних зајмова у сврху подизања сељачких господарства.

9) Дозвола садње дувана у

крајевима бивше Далмације, те повишење откупних цена свим врстама духана, при предаји на вагу.

10) Бесплатан довоз сточне хране у пасивне крајеве, железницама и паробродима, те подела хране сиромашним сељацима преко задруга и сељачких одбора.

11) Омогућавање да се све справе и алати, који су потребни сељацима, као и галица, сумпор, умјетна гнојива, сјемења итд. даду сељацима по цијени коштања, са бесплатним подвозом и то преко земљорадничких задруга, а где ових нема преко сељачких одбора бираних на сељачким скупштинама.

12) Изградња добрих путева и осталих саобраћајних сретстава по селима, у сврху да се олакша довоз сељачких производа на тржишта, и уопће омогући привредна и културна веза села са градом.

13) Изједначење цијена индустријских и сељачких производа и организација директне продаје сељачких производа преко земљорадничких задруга.

14) Унапређење свих врста задружно - земљорадничких покрета, који има бити аутономан и који има у првом реду да служи интересима наших сељака, те да буде под њиховом управом и контролом.

15) Оснивање стручних пољопривредних школа ради унапређења и развијања земљорадње.

16) Забрана употребе безтрошаринског шећера за шећерење мошта и вина у сврху заштите виноградарства - произвођача, којима шећерење доноси великих штета.

Градске трошарине

Према новинским вестима према се уредба за смањење градских трошарина на производе који су намењени потрошњи широких народних слојева, нарочито на пољопривредне производе. Ово смањење предвиђа се до 50%. Тиме би се свакако доста учинило и за сељаке и за градске потрошаче јер је познато колико је неправде и штете нанешено сељацима разним градским дажбинама, таксама и трошаринама. Ми, међутим, сматрамо да је потребно потпуно укидање трошарине на поменуте производе пошто би тек на тај начин могло наступити једно праведно побољшање.

Не спомињући оно што је било очекујемо да ће се ова уредба одмах донети и да ће смањење изнети барем 50% и да ће се обезбедити правилно остварење ове уредбе како не би била изиграна у пракси као што се са многим другим досад догодило.

„Ми ћемо повисити цене па ма шта народ говорио“!

У листу „Јужна Србија“ Чед. Витковић, представник скопљанских индустријалаца, наводећи да су сировине поскупиле 10—20% а неке и 80 и 100% вели наконцу: „Осврћући се уопште на писање наших дневних листова, морамо констатовати да никаква демагошка средства нити критике а најмање преурањена декретирања, не могу промијенити ток неминовних догађаја у нашем привредном, односно трговачком и индустријском животу“ или другим рјечима „Ми ћемо повисити цијене ма шта народ говорио и ма какви закони изашли“.

Изашла је из штампе

књига: Положај пољопривредних радника у Војводини, од Светозара Марковића. Може се наручити код задруге „Народна књига“ или преко „Сељачких новина“ уз цену од 10 дин. Повереници добију 25% попустом. Књига заслужује сваку пажњу и шило је препоручујемо.

Писмо из рудника

Зеница, новембра 1939 г.

Добили смо први број „Сељачких новина“. Много нас је обрадовао и одмах вам пишемо, браћо сељаци, о нашем животу.

И ми рудари смо неке врсте земљорадници, ма да у начину како ви сељаци и у начину како ми рудари „обрађујемо“ земљу постоји само мала разлика. Ви сељаци на површини земље, ми рудари у њеним дубинама у зноју свог лица, под најтежим условима, у патњи и уз најтеже напоре вадимо из земље, стварамо и дајемо непроцењиве вредности, а да цео тај посао почињемо и да га завршавамо у најтежој беди и немаштини.

Млади и здрави улазимо ми у мрачне и влажне ровове у којима на сваком кораку вреба смрт од мина, отровног гаса, сурвавања земље итд.; напуштамо их погрбљени, испијени и изнемогли. Пролазе тако животи десетина и десетина хиљада радника, а да од свих тих напора, од свих тих патњи нама не остаје ништа сем бедних, голих и гладних успомена.

У нашој колонији, у нашем руднику ништа се није променило од како знам за себе. Исти замазани, поцепани и згурени рудари пролазе мимо прозора. Године као да не утичу на њих, јер они остаре чим уђу у јаму. Иста слика трудних испијених, прерано остарелих жена; иста дрека прљаве, вашљиве и недовољно храњене деце. Исти тутањ машина, непромењени звук сирене и једнако отрован мирис ваздуха. Ништа се није изменило, сем што су изникла из земље два фабричка оцака и што је блато на друму постало дубље и мекше.

Ни у околним селима није се ништа изменило. Иако сељаци раде у руднику и доносе по неку пару кући, опет они нису стигли да измене сламу свога крова, нити су стигли да облепе своју кућу свежим блатом, ни да уметну стакло у полупане прозоре, које замјењују плехови зарђалих петролејских канти.

И у овоме, браћо сељаци, у немаштини и мукотрпном раду потпуно смо једнаки, јер она неколицина великих газда ту чињеницу не може порећи. И баш зато треба заједно да потражимо лека злу које нас сатира и које не да да се исправимо.

Где ли су сакривени, где су нестали плодови рада овог толико вредног и тако бројног радног народа? Дођите у Зеницу, Вареш, Љубију, Сељски рудник, Бор и Трепчу и видеће те да у тим местима нема трунке трага од оних богатстава која су та места дала.

Морамо рећи: ипак се нешто изменило. Пробудила су се наша срца, стекли смо више знања о свом положају. Од свега тога ми смо се сами највише изменили, хоћемо и ми да живимо као људи.

И. Ц.

»Како живи народ«

Кад смо се 1918 године нашли са Хрватима у истој држави, ми смо о њима знали врло мало. Знали смо само да говоре истим језиком као и ми и скоро ништа више. И тада почињемо да их упознајемо. Кроз двадесет година заједничког живота у Југославији имали смо прилике да их изближега посматрамо. Видели смо их, најпре, са политичке стране. Пратили смо њихову непрекидну, упорну борбу против безземљаша и безземљаша. И у тој борби, коју је водио хрватски народ, на истом фронту, против истих непријатеља, нашли су се и српски сељаци. И сада када у преуређеној држави Срби и Хрвати требају заједнички да уреде свој државни и друштвени живот, није довољно познати хрватски народ само са политичке стране, већ је потребно упознати га и у обичном, свакидашњем животу. Како је Хрвату у његовом селу, у дому, какав је он при раду, како се он бори за парче хлеба? Како живе хрватски сељаци, који претстављају већину хрватског народа? Које их бриге море? Како се они боре са животним тешкоћама? Како их савлађују?

Жалосне, али истините одговоре на ова питања даје нам књига „Како живи народ“, коју је издала сељачка организација „Господарска слога“ у Загребу. Ово

је друга књига, прва је штампана 1936 године. У овој књизи верно је описан живот хрватских сељака из свих крајева где живе Хрвати.

Највећа невоља која погађа хрватске сељаке је та што немају земље или је немају довољно за живот. У Хрватском Загорју земља се апотекарски мери и продаје на хватове, у Далмацији на „мотике“ (колико се може мотиком обрадити за један дан). Сиромашни сељаци и безземљаша раде на туђој земљи, на властелинствима или код сеоских газда. Добијају гладне наднице — 8 или 10 динара, без хране. У Лици, Горском Котару и шумовитим крајевима Босне сељаци иду у шуме и раде у шумским предузећима за мале наднице. Нарочито је тежак живот пастира на висинама Велебита. Далматински пастири полазе чак у Босну са својим благом да тамо траже паше. Тако је било у турско и млетачко доба, тако под Аустријом, тако и сада. Приморци иду на бродове или живе од рибарења — а кога море храни, тај једе хлеб „са седам кора“ — како каже тамошњи народ. Огромне масе сељака, које у својем дому не могу да опстану, вечно траже посла. За гладних година села опусте, свак иде „трбухом за крухом“. А када ни хрватска земља, ни шума, ни планина, ни море, ни индустрија, ни занатство не могу да даду хлеба, осиромашени хрватски се-

љаци траже га у туђини. Пре рата ишло се у Америку, Аустралију, Нови Зеланд, после рата већином у белгијске и француске руднике. И у америчким фабрикама и на аустралским пустарама, на бродовима свих застава који плове свим океанима и морима наћи ћете увек по неког Хрвата, кога је беда отерала у свет да тражи хлеба и рада. Још није написана књига о овим хрватским сељацима-радницима.

Није тешко погодити какав може бити живот народа, који нема земље, ни радне стоке (радна стока је већином у рукама газда), ни машина (машине имају само велегосподници), ни хлеба, ни воде.

Али царство беде и мрака није вечито. Народ није осуђен на вечно робовање и аргатовање. Народ се може пробити и изићи из овог мрака и тражити да се створи нова држава у којој се неће више тражити да се живи од хлеба и воде. Народ се може пробити и изићи из овог мрака и тражити да се створи нова држава у којој се неће више тражити да се живи од хлеба и воде.

Књижевно вече

сељака књижевника

Пред 3.000 слушалаца прочитали су своје песме и приче сељаци књижевници на приредби коју су организирали Студентски културни клуб и издавачко-просветна задруга „Народна књига“. Учествовали су Миодраг Јаковљевић, Митар Попага, Милош Јовашевић, Момчило Тешкић, Радомир Тодоровић, Љубомир Милановић и Драгојло Дудић.

Приредбу је отворио Драгојло Дудић, бурно поздрављен од многобројне публике, која зна и цени исправан и мужеван став овог правог сељачког борца. Он је између осталог рекао: „Саж и садржина наших књижевних радова треба да буде живог и борба широких народних слојева. Без тога, без те садржине наши књижевни радови били би без вредности за народ коме су намењени. Морам да нагласим да нема и да не постоји нека посебна сељачка књижевност и ми — сељачки књижевници — не можемо се одвојити од тога народа, већ ћемо са њим заједно наставити започету борбу и живом и писаном речју.

Ми нисмо дошли овде да послужимо докољичарима да се забаве и разоноде, као што ни ви нисте дошли овде, верујем,

да се разонодите. Дошли смо да јавно пред свима кажемо да сељаци морају да се пробуде и да хоће да свој живот, заједно с вама, напредна омладино, уредимо како можемо и умемо.“

Његов говор био је често прекидан бурним одобравањем. А када су читане песме и приче, ни онда није било краја одушевљењу, нарочито када је Милош Јовашевић, сељак из Прељине код Чачка, прочитао песму посвећену Драгиши Мишовићу.

Молимо све пријатеље да нам пошаљу и прејоруче позоришне комаде из народног живота који долазе у обзир за приказивање по селима.

Нека нам се шаљу и рукописи јер Задруга „Народна књига“ шакоће би штампала краће позоришне комаде за село.

Гандијева изјава

Вођа индских националиста Махатма Ганди дао је изјаву у којој захтева да се обуставе сваки дељи преговори са претставницима енглеске владе док се не добије пристанак за расписивање нових избора и не почне са радом на новом индском уставу.

(„Новости“ 9 нов. 1939)

Наручујте издања „НАРОДНЕ КЊИГЕ“

„Сељаци и задругарство“ приредио др. Михајло Вучковић **цена 3 дин.**

„За плугом“ збирка сељака књижевника приредили Миодраг Јаковљевић и Илија Катих. — Цена 10 динара Повереници 25% попушта.

Поруџбне слати на адресу:

„Народна књига“, Београд Кнева од Семберија број 16.

Иљинове: ДВЕ ПРИЧЕ

(Култивисање пустиње и разговор о времену) могу се добити по популарној цени од **3 динара**. Повереници добијају попуст, а ко унапред пошаље новац на чековни рачун „Народна књига“ Београд бр. 60.130 добија попуст од 50%.

Органузујте

ОДБОРЕ

за сарадњу и растурање

„Сељачких новина“